

JUDr. ROBERT PELIKÁN, Ph.D.
MINISTR SPRAVEDLNOSTI ČR

V Praze dne: 1.9.2017
Čj. MSP-205/2016-OJD-SPZ/2
Počet listů:3
Přílohy:3

Nejvyšší soud ČR
Burešova 20
657 37 Brno

Věc: obv. zemř. L.K. - stížnost pro porušení zákona

Přílohy:

- rehabilitační spis bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně sp.zn. 2 Rtv 29/91
- ověřená kopie podstatné části spisového materiálu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně sp.zn. 3 T 34/78
- podnět ke stížnosti pro porušení zákona JUDr. L. M. v opise

Podle § 266 odst. 1 trestního řádu podávám ve prospěch obviněného zemřelého L.K.,

stížnost pro porušení zákona

proti pravomocnému usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 29/91.

Rozsudkem bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 15.3.1978, sp. zn. 3 T 34/78, byl obviněný L.K. uznán vinným trestným činem nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb. v tehdy účinném znění, kterého se dopustil tím, že:

dne 18. ledna 1978 nenastoupil vojenské cvičení u v.ú. 2483 Kutná Hora a povolávací rozkaz řady C čís. 167090, který mu byl poštou doručen dne 18.11.1977, bez zdůvodnění poštou vrátil OVS Brno-venkov dne 18.1.1978.

Za tento trestný čin byl odsouzen k nepodmíněnému trestu odnětí svobody v trvání 20 měsíců se zařazením pro jeho výkon do první nápravně výchovné skupiny.

Obviněný proti rozsudku podal odvolání, na základě kterého Vyšší vojenský soud v Táboře usnesením ze dne 26.4.1978, sp. zn. 3 To 85/78, rozhodl podle § 256 trestního řádu tak, že odvolání jako nedůvodné zamítl.

Obviněný K. nastoupil výkon nepodmíněného trestu odnětí svobody dne 1.6.1978 a byl pro výkon tohoto trestu zařazen u nápravně výchovného ústavu Ministerstva spravedlnosti v Bělušicích.

Usnesením Vojenského obvodového soudu v Litoměřicích ze dne 20.7.1979, sp. zn. PP 42/79, bylo vyhověno žádosti obviněného K. o podmíněné propuštění z výkonu uloženého trestu odnětí svobody a současně mu byla stanovena zkušební doba v trvání 2 let. Rozhodnutí nabylo právní moci dne 31.7.1979.

Dne 7.3.1991 podal L.K. Vojenskému obvodovému soudu v Brně žádost o soudní rehabilitaci ve smyslu zákona č. 119/1990 Sb. V žádosti o zahájení řízení o soudní rehabilitaci L.K. uvedl, že žádá o zahájení rehabilitace své osoby z důvodu, že v případě jeho odsouzení rozsudkem bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 15.3.1978 sp.zn. 3 T 34/78 šlo o odsouzení pro jeho náboženské přesvědčení a považuje proto uložený nepodmíněný trest v délce 20 měsíců za nepřiměřeně přísný.

V rehabilitačním řízení podle zákona č. 119/1990 Sb. bývalý Vojenský obvodový soud v Brně usnesením ze dne 14.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 29/91, rozhodl tak, že rozsudek Vojenského obvodového soudu Brno ze dne 15.3.1978, sp. zn. 3 T 34/78, ve spojení s usnesením Vyššího vojenského soudu Tábor ze dne 26.4.1978, sp. zn. 3 To 85/78, podle § 14 odst. 1 písm. f) zákona č. 119/1990 Sb., zrušil ve výroku o trestu a podle § 14 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., zrušil všechna další rozhodnutí na zrušenou část obsahově navazující, pokud vzhledem ke změnám, k nimž došlo zrušením, pozbyla podkladu. Usnesení nabylo právní moci dne 14.11.1991.

Usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně bylo nesprávně odůvodněno stanoviskem, že výrok o vině z rozsudku bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 15.3.1978, sp.zn. 3 T 34/78, ve spojení s usnesením Vyššího vojenského soudu Tábor ze dne 26.4.1978, sp.zn. 3 To 85/78, byl shledán v souladu se zákonem s tím, že bývalý Vojenský obvodový soud v Brně provedl dokazování v potřebném rozsahu a správně zjistil skutkový stav trestní věci. Sám obviněný K. nenamítal vady napadeného rozsudku ve výroku o vině.

Výrok o vině byl tedy shledán správným. Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně pouze konstatoval, že shledává jako nezákonný výrok o trestu z odsuzujícího rozsudku, citovaného shora, neboť při ukládání trestu obviněnému K. bylo postupováno nepřiměřeně přísně, když mu byl uložen trest odnětí svobody v trvání 20 měsíců, ačkoliv ze spisového materiálu vyplývá, že v případě odsouzeného se jednalo o pachatele, který žil řádným životem, nebyl soudně trestán až do doby spáchání vojenského trestného činu, přičemž v předchozí době vykonal vojenskou základní službu. Teprve poté, co přijal víru Svědků Jehovových, odmítl nastoupit na vojenské cvičení. Tyto skutečnosti proto soud zhodnotil tak, že uložený trest byl ve zřejmém nepoměru ke stupni nebezpečnosti trestného činu pro společnost.

Po zrušení výroku o trestu z rozsudku bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 15.3.1978, sp.zn. 3 T 34/78, rozhodl bývalý Vojenský obvodový soud v Brně rozsudkem ze dne 30.1.1992, sp.zn. 2 Rtv 29/91, který nabyl právní moci dne 18.2.1992, tak, že při nezměněném výroku o vině z rozsudku téhož soudu ze dne 15.3.1978, sp.zn. 3 T 34/78, ve spojení

s usnesením Vyššího vojenského soudu Tábor ze dne 26.4.1978, sp.zn. 3 To 85/78, jímž byl obviněný L.K. uznán vinným trestným činem nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 tr. zákona č. 140/1961 Sb., v tehdy účinném znění, se podle § 24 odst.1 písm. a) téhož zákona upouští od potrestání.

Tento rozsudek byl ve stručnosti odůvodněn procesním postupem bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně v dané rehabilitační věci, kdy je konstatováno, že vzhledem k jednostrannému upřednostňování generální prevence nebylo přihlíženo ke všem okolnostem případu a osobě pachatele. Současně bylo poukázáno na změny v zákonodárství, které umožňovaly osobám, jež odmítly konat vojenskou službu, konat službu civilní. Proto soud od uložení trestu upustil.

S takovým postupem bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ovšem nelze souhlasit, a to z následujících důvodů.

Podle § 1 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., bylo účelem zákona o soudní rehabilitaci zrušit odsuzující soudní rozhodnutí za činy, které v rozporu s principy demokratické společnosti respektující občanská a politická práva a svobody zaručené Ústavou a vyjádřené v mezinárodních dokumentech a mezinárodních právních normách, zákon označoval za trestné, umožnit rychlé přezkoumání případu osob takto protiprávně odsouzených v důsledku porušování zákonnosti na úseku trestního řízení, odstranit nepřiměřené tvrdosti v používání represe, zabezpečit neprávem odsouzeným osobám společenskou rehabilitaci a přiměřené hmotné odškodnění a umožnit ze zjištěných nezákonností vyvodit důsledky proti osobám, které platné zákony vědomě nebo hrubě porušovaly.

Podle § 1 odst. 2 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., činy, které směřovaly k uplatnění práv a svobod občanů zaručených ústavou a vyhlášených ve Všeobecné deklaraci lidských práv a v navazujících mezinárodních paktech o občanských a politických právech, byly československými trestními zákony prohlášeny za trestné v rozporu s mezinárodním právem a mezinárodnímu právu také odporovalo jejich trestní stíhání a trestání.

Podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zjistí-li soud v přezkumném řízení, že přezkoumávané rozhodnutí je vadné zejména proto, že skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, zruší rozhodnutí zcela nebo v části, v níž je vadné.

Podle § 269 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., v tehdy účinném znění, se trestného činu nenastoupení služby v ozbrojených silách dopustí ten, kdo v úmyslu vyhnout se trvale vojenské činné službě nebo zvláštní službě nenastoupí službu v ozbrojených silách do 24 hodin po uplynutí lhůty stanovené v povolávacím rozkaze.

Bývalý Vojenský obvodový soud v Brně se v rámci rehabilitačního řízení těmito ustanoveními důsledně neřídil. Rehabilitace byla zúžena pouze na výrok o trestu a bez náležité pozornosti byl ponechán výrok o vině, i když smyslem zákona o soudní rehabilitaci je a bylo rehabilitovat, a to nejen právně, ale i morálně co nejvíce těch, kteří v období totalitního režimu trpěli a byli pronásledováni.

Jak výše uvedeno, účel rehabilitačního řízení nebyl v důsledku vadného postupu senátu bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně naplněn. Rehabilitační senát bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně nezávažil náležitě, že obviněný L.K. svým jednáním

uplatnil právo na svobodu vyznání, zaručené v článku 32 odst. 1 tehdejší Ústavy Československé socialistické republiky ze dne 11. července 1960 (ústavní zákon č. 100/1960 Sb., ve znění pozdějších právních předpisů).

V Ústavě z roku 1960, v článku 32 odst. 1, byla svoboda vyznání sice zaručena, ale konkrétně v článku 32 odst. 2 této Ústavy bylo náboženské vyznání omezeno v tom směru, že bylo stanoveno, že náboženská víra nebo přesvědčení nemůže být důvodem k tomu, aby někdo odpíral plnit občanskou povinnost, která je mu uložena zákonem. Mezi občanskou povinnost však patřilo i právo výkonu základní vojenské služby a výkonu branné povinnosti. Tato povinnost byla stanovena v článku 37 odst. 1 Ústavy z roku 1960, kde bylo konstatováno, že vrcholnou povinností a věcí cti je obrana vlasti a jejího socialistického zřízení, v článku 37 odst. 2 Ústavy z roku 1960 bylo zakotveno, že občané jsou povinni vykonávat službu v ozbrojených silách podle zákona.

K výše uvedenému je však třeba konstatovat, že právo na svobodu svědomí nelze zaměňovat se svobodou víry, ani se svobodou náboženskou, když zejména motiv jednání pod imperativem svědomí je v případě odmítání vojenské služby nutno považovat za určující. V tomto směru lze odkázat na náleží Ústavního soudu ze dne 26.3.2003, vyhlášený ve Sbírce zákonů pod číslem 106/2003 Sb., podle něhož svoboda svědomí patří k tzv. základním právům absolutním, t.j. takovým, která nelze omezit obyčejným zákonem. Tento charakter práva na svobodu svědomí nemůže změnit ani skutečnost, že Ústava z roku 1960 odepřela svobodě svědomí charakter tzv. absolutního práva, neboť toto nové omezení svobody svědomí přerušilo kontinuitu chápání svědomí, jako absolutního práva tak, jak ji chránila již Ústavní listina ČSR z roku 1920. Při výkladu letitých norem trestního práva je třeba vycházet z kontinuity obsahu právních norem, avšak z diskontinuity vnímání právem chráněných hodnot a jejich případné kolize.

Rehabilitační řízení nebylo provedeno v souladu s jeho účelem, když výklad ustanovení § 269 odst. 1 zákona č. 140/1961 Sb., v tehdy účinném znění, a § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, nebyl proveden ústavně konformním způsobem. Rehabilitační soud opomněl, že jednání obviněného L.K., kterým realizoval své ústavně zaručené právo na svobodu svědomí, postrádalo obligatorní znak protiprávnosti trestného činu a šlo tedy v jeho případě o jednání právně dovolené. Tomu nasvědčuje i neexistence alternativního způsobu výkonu vojenské služby v rozhodné době, takže obviněný neměl možnost splnit své zákonné povinnosti, aniž by se dostal do konfliktu s vlastním svědomím, charakterizovaným jako hluboce prožívaná povinnost.

Vzhledem k průběhu přezkumného rehabilitačního řízení mám za to, že je na místě, aby Nejvyšší soud sám rozhodl o návrhu na rehabilitaci a tedy zrušil podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., v celém rozsahu rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 15.3.1978, sp. zn. 3 T 34/78 ve spojení s usnesením Vyššího vojenského soudu Tábor ze dne 26.4.1978, sp. zn. 3 To 85/78, protože skutek byl uznán trestným v rozporu s tehdy platným zákonem, a to Ústavou z roku 1960 (ústavním zákonem č. 100/1960 Sb., ve znění pozdějších předpisů), a zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu. Nejvyšší soud ostatně podobně rozhodl již v minulosti např. svým rozsudkem ze dne 1.7.2014, sp.zn. 7 Tz 19/2014.

S přihlédnutím k důkazní i procesní situaci, kdy reálně nepřipadá v úvahu doplňování dokazování, se domnívám, že je možné a vhodné, aby Nejvyšší soud též sám rozhodl

o zproštění obviněného obžaloby podle § 226 písm. b) trestního řádu, poněvadž ze všech shora uvedených skutečností je zřejmé, že v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem. Takto Nejvyšší soud už rovněž v minulosti rozhodoval, a to např. rozsudkem ze dne 26.4.2001, sp. zn. 11 Tz 28/2001.

Na základě výše uvedených skutečností proto **n a v r h u j i**, aby Nejvyšší soud ČR:

- 1) podle § 268 odst. 2 trestního řádu vyslovil, že usnesením bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 29/91, které nabylo právní moci dne 14.11.1991, tedy dnem vyhlášení, byl v neprospěch obviněného L.K. porušen zákon v ustanovení § 1 odst. 1, odst. 2 a § 14 odst. 1 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., ve vztahu k ustanovení § 269 odst. 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb., v tehdy účinném znění;
- 2) podle § 269 odst. 2 trestního řádu usnesení bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 14.11.1991, sp. zn. 2 Rtv 29/91, zrušil a dále zrušil všechna rozhodnutí na toto usnesení obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž došlo zrušením, pozbyla podkladu, zejména rozsudek Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 30.1.1992, sp.zn. 2 Rtv 29/91;
- 3) dále postupoval podle § 271 odst. 1 trestního řádu a podle § 14 odst. 1 písm. d) zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil v celém rozsahu rozsudek bývalého Vojenského obvodového soudu v Brně ze dne 15.3.1978, sp. zn. 3 T 34/78, a usnesení Vyššího vojenského soudu Tábor ze dne 26.4.1978, sp. zn. 3 To 85/78, a podle § 14 odst. 3 zákona č. 119/1990 Sb., o soudní rehabilitaci, ve znění zákona č. 47/1991 Sb., zrušil zároveň všechna další rozhodnutí na původní rozhodnutí obsahově navazující, pokud vzhledem ke změně, k níž zrušením došlo, pozbyla podkladu; a
- 4) podle § 226 písm. b) trestního řádu zprostil obviněného L.K. obžaloby pro skutek spočívající v tom, že „dne 18. ledna 1978 nenastoupil vojenské cvičení u v.ú. 2483 Kutná Hora a povolávací rozkaz řady C čís. 167090, který mu byl poštou doručen dne 18.11.1977, bez zdůvodnění poštou vrátil OVS Brno-venkov dne 19.1.1978,“ v němž byl spatřován trestný čin nenastoupení služby v ozbrojených silách podle § 269 odst. 1 trestního zákona č. 140/1961 Sb., v tehdy účinném znění, neboť v žalobním návrhu označený skutek není trestným činem.

JUDr. Robert Pelikán, Ph.D.
ministr spravedlnosti ČR

Nejvyšší soud rozhodl pod sp. zn.: [3 Tz 76/2017](#)